

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Co[n]fessionale domini Antonini archiepiscopi Flore[n]tini

Antoninus <von Florenz>

Hagenaw, 1508

VD16 A 2955

De restitutionibus in genere

urn:nbn:de:hbz:466:1-30653

De restitutōe liber tertius

ergo q̄ si p̄mū fuerit omissus
idē porrectio calicis p̄pati to
tū d̄z iterari q̄si nihil sit factū
Si h̄o istud fuerit obf̄natū
z aliqd̄ de p̄dictis alijs fuerit
omissū: nullo mō debz itera
ri ordinatio. s̄z qd̄ omissū est
d̄z suppleri ab ep̄o ī alia ordi
natōe: z interim nō celebret.

Forma sacri m̄rimoni

On est determinata.

n Est aut̄ forma illa ex
p̄ssio p̄sens^o per ver
ba vni^o in alterū coniugū. vt
accipio te ī vxorē. vel accipio
te in virū. vel cum interrogat̄
Si vult talē in vxorē vel viz.
Et r̄ndet q̄ sic. vel si loqui nō
pōt p̄ scripturā vel alia signa
experimentia cōsensum

Finit tertia pars libri sc̄di
z p̄ cōsequēs tot^o tractat^o sis
ue sūmula de cōfessione cum
interrogationibz fiendis re
uerēdissimi patris Antonini
Florentini archiepi.

Incipit liber

tertius p̄sentis tractat^o de re
stitutionibz. Et primo de resti
tutionibz in genere in q̄ ponū
tur viginti man^o rapientum
quaz q̄libet habz q̄ncqz digi
tos seu modos. et sic sunt cen

tum modi in quibz sit restitu
tio vl̄ erogatio: vt p̄tz in secū
da parte sūme. ti. ij.

E prima

d manu fenerato
ria potest intelli
gi illud quod ha
bet Apoca. xvij. Vidi mulie
rem sedentē sup bestia coccia
neā. i. diabolū habentē ī ma
nu eius poculū aureū. Hec
mulier ē cupiditas: que ī ma
nu. i. in ope vsure habz diuiti
as quas sitit. sed nō extinguit
ei^o sitis: sed solū delectat ī vi
dendo. Hec aut̄ habet quinqz
qz modos sicut man^o habet
quinqz digitos Et prim^o est
in pignozibz. q̄n. s. q̄s p̄ mu
tuo alteri facto recipit pign^o
ab eo rei mobilis vt vestimē
tum seu lucrum equi seu hu
iusmodi: aut immobilis: vt
possessioez ex qua capit fru
ctū siue lucrum nō cōputans
cum. s. quis depōit pecuniā
in sortē: qd̄ vsura est nisi ī cas
su cū genera socero q̄usqz ha
beat ab eo dozes sustinēs o
nera m̄rimoni accipit ab eo
possessioz ī pign^o. extra d̄ vsu.
c. salubrit. Et d̄ h̄ diffuse ī. ij.
pte sū. ti. j. c. vj. Sc̄os digi
t^o seu mod^o est in depositōibz

cū scz q̄s d̄ponit pecuniā ap̄d
 mercatorē vl' cāpsorē vt vtaf
 ea: saluo tñ capitali suo z cū is
 tentiōe p̄ncipatr aliqd p̄cipi
 endi vltra sortē nulla tñ facta
 p̄ctiōe sup h: etiaz vsura est.
 xiiij. q. iij. si feneraueris: z d̄ h
 in. ij. pte sūme. ti. j. Tertius
 mod⁹ in emptiōibz z venditi
 quibz cū, scz vēdit mercēs vl
 tra iustū p̄ciū rōe dilationis
 r̄pis i soluedo p̄ciū: z h̄ nisi rē
 illā intēdebat suare i futurū
 qñ tātū qñtū vēdit vl' pl⁹ spe
 rabat valitū. Silr qñ emit
 rē min⁹ iusto p̄cio: eo q̄ ātici
 pat tps solutiōis p̄ciū anq̄s reci
 piat mercē: vtputa tpe veris
 triticū recolligendū. Et h̄ nisi
 dubiū esset vtrū plus minus
 ve sit res illa valitura: d̄ h̄ ex
 tra de vsuris. c. in ciuitate. et
 c. nauigati. Et de h̄ diffuse in
 ij. pte sūme. ti. j. c. viij. Quar
 tus in cāpsōibz et fictis asse
 curatiōibz: vt in cābijs q̄ di
 cunt p̄ venetias: z cābijs que
 fiūt in rhomana curia p̄ bull
 q̄ sē vere mutua cū vsura z cū
 ipemet sit satisfactor simulat⁹
 z verus mutuator ē. ar. xiiij.
 q. iij. c. pleriqz. Et de h̄ i. ij. pte
 sūme. ti. j. c. viij. Quint⁹ i mu
 tuis cū exp̄ssis lucri p̄ctiōi
 bus siue i pecūia siue in opibz
 siue in alijs que p̄cio possunt

estimari. ar. xiiij. q. iij. c. putāt
 z de hoc in. ij. pte sūme. ti. j. c.
 viij. **R**aptoria est q̄
 manifeste rapit aliēa. De ma
 nu violenta. i. raptoria eripit
 pauperē. s. deus. Tobie. xv.
 Et habet quinqz digitos seu
 modos. Prim⁹ consistit i vsur
 patis dominij ciuitatuz: cas
 strozū z villarū: ex q̄bz omne
 emolimētū qd̄ inde p̄cipit ra
 pina est. Secūdus est in tal
 lijs iniustz. qñ. s. dñs ciuitatē
 iponit collectas vltra debitū
 p̄suetudis vl' statuti: fuitia is
 debita opariorū erigit z non
 soluit eis de labore: vel si ciui
 tas est libera qñ nō p̄ rapta is
 ponit ciuibz: s; nimis aliqz
 guant. Terti⁹ ē in pedagijs
 z gabellis illicitis. qñ. s. ipo
 nit dñi terrarū vel ciues nos
 ua pedagia sine lnia p̄ncipis
 vel etiā si antiq̄ta vel noua cū
 lnia nō seruant vias suas cuz
 tamen possent. Quartus in
 latrocinijz terrestribz l' ma
 ritimis vl' piratis: qui discor
 runt p̄ mare p̄dando: ex nau
 fragio etiam in mare p̄iecta si
 bi accipere ad rapinam perti
 net. Vel etiam de rep̄salijz
 illicitis: d̄ q̄bz in tertia pte. ti.
 iij. c. iij. z. iij. Quintus in p
 sonis capiēdis z vēdēdis q̄ li
 bere sūt seu ch̄iane: nā z si pa

De restitutōe liber tertius

gani vel saraceni capti i bello iusto efficiant serui capiendi. vñ z vñ pñt vt serui z es mi: nō tñ chřiani, debēt ergo ista restitui si pñt: vt dicit Augu. xiiij. q. vj. c. si res. De his habes in scda pte sume. tit. j. **Man^o** furatoria est cū q̄s accipit occulte aliena nesciente dño. Apocalip. Qui furabatur iā nō furet sed magis opet manibz suis. Fur videt opari manibz alienis in q̄ntū accipit lucrū de manibz alienis. Et hec man^o hz q̄nqz digitos. **Prim^o** est in inuētoz detētiōe. q̄n. s. q̄s res alteri^o inuentas q̄ nō habēt p derelicto sibi retinet. xiiij. q. iij. c. si qd. z de hoc habes i. ij. pte sū. ti. j. c. xv. **Sec^o** est in illicita p̄scriptōe: q̄n. s. q̄s p̄scribit aliena mala fide: sciēs. s. illa esse aliēa. nec aliq̄ iusto titulo habuisse. ca. possessor. de reg. iuris. in. vj. de hoc habes i. ij. pte sume. ti. j. c. xv. **Tert^o** est i rei pignorate: cōmodate vñ deposite vsu. s. q̄n dñs rei nō p̄sentit. z tenet de vtilitate inde habita. z si amitterz ex culpa sua tenet reddere. Ray. de hoc in scda pte sume. ti. j. **Quart^o** i occulta rez vsurpatōe: siue hoc fiat a filijs de rebz parētū. siue ab yxore d re

b^o viri ip̄o nesciēte siue a seruis de rebz dñoz suoz a dispensatoribz de rebz patronorum suoz. siue a discipul de rebz magroz suoz. siue ab extraneis de rebz alioz. Etia si hoc facerēt dādo inde elemosinas paupibz nisi in extrema necessitate p̄stituz. xiiij. q. iij. c. forte. de hoc i scda pte ti. j. p totū. **Quint^o** i religiosa appropatōe. q̄n. s. religiosus aliquid recipit vñ nesciēte plato suo. vel alteri dat p̄in q̄ vñ extraneo. vñ cū occultat. z vt p̄pria retinet acq̄sita p eū. vñ data n̄ pat^o supiori libere assignare. xij. q. j. c. nō dicatis. z d h̄ habes i. iij. pte. **Man^o** bellatoria est vbi. s. rapiūt furta et rapie z sacrilegia. **Manū** suam misit hosti. s. bellādo ad oia desiderabilia. **Tbreno. j.** Desiderabilia aut sūt blada pecūie: edificia: vasa aurea templi: et alia ornātia ip̄m tēplū. ad qd̄ misit manū exercit^o Nabuchodonosor bellās i hierlymā rapiēdo z destruendo. z hec man^o habz quicqz digitos seu modos. vicz. **Prim^o** est cū dñs vel cōmunitas aliq̄ assumit iniustū bellū. Nā q̄ ad h̄ p̄currūt adiuvando: cōsulēdo: coopando: de omnibz dānis illatis aduers

sarijs, etiam si nihil pueniret
 ad eos tenet satisfacere, xiiij
 q. v. c. nō sane, in fi. Scōus
 est q̄ tenet de oībo dānis z ex
 pensis quas patiunt subditi
 sui, q̄ inuoluntarij sunt z coas
 cti, nā vltra expensas q̄s faci
 unt aliqui ab aduersarijs des
 bellant: z capiunt ipi z bona
 eoz. Vari⁹ est em̄ belli euen
 tus, vt c. si culpa, extra de ins
 iur, z dā, dato. Terti⁹ est qz q̄
 habet iniustū bellū ea q̄ capit
 z destruit, vl' h̄ facere pmittit
 suis, sic cōiter faciūt satisfacere
 tenet, xiiij, q. j. c. militare,
 bona at̄ capta iuste ab inimicis
 q̄ dnt̄ diuidi occultādo
 z retinēdo sibi furat, xiiij, q.
 v. c. dicat. Quartus est cum
 iuste bellās rapit bona ecclia
 rū nō icastellarū, aut bona
 clericorū p̄rie partis, vel etiā
 viatores pegrinos z alios in
 nocentes, dis, lxxxvj. c. singu
 lis. Quintus est qn̄ habens
 iustū bellū ex sua iertia z cras
 sa negligētia nō defendit suos
 cū posset, z p̄cipue cū est
 ductus mercede ad bellan
 dū, z sicut cū posset obellare i
 micos, z sic facere finē guerre
 vt pl⁹ lucret̄ ex duratōe prelij
 vel qz corruptus ab aduersa
 rijs nō fideliter gerit negoci
 um tenet, extra d̄ iniur, z dā,

dato, c. si culpa, z de his oībo
 habes in. iij. pre ritu, iij. c. d̄
 bello. Dan⁹ dānicatoria.
 Dicit Proverb, xvj. Si ma
 nus ad manū fuerit non erit
 innocens manus, vt qn̄ vna
 man⁹ nō sufficit ad vnū op⁹
 alia iuuat, sic aliqui si vn⁹ nō
 sufficeret ad rapiendū vel fur
 randū vel dānicandū aliū, z
 tūc adhibet adiutoriū alter,
 z hec est man⁹ ad manū adū
 cta, z talis q̄uis nō sit p̄ncip
 alis vel nil pueniat de rapi
 na vel damno ad eū tū tenet
 Et qz nō est innocēs sed i cā,
 Et hec habet qn̄q; digitos, q̄
 p̄tinent in h̄ p̄su. Iussio p̄si
 liū p̄sensus palpo recursus.
 Primus est cū q̄s mādāt fieri
 rapinā: furtū: vsurā vl' aliō
 dānū, z ex hoc sequit̄ effect⁹
 dāni, qd̄ als nō fuisset factus
 talis tenet insolidū etiā si nil
 puenit ad eū. Sic z tutor cu
 rator z pcurator z factor q̄ p
 pupillis vel p alijs faciūt cō
 tractus vsurarios tenet, si il
 li p quib; fecerunt nō satisfā
 ciant cum sint p̄ncipaliores.
 Scōs qn̄ p̄suluīt ita qz ex
 illo sequit̄ damnū qd̄ alias nō
 fuisset factū: talis etiā tenet
 insolidū, etiā si nil puenit ad
 eum. Si aut̄ fuisset factū eti
 am sine illo cōsilio, z aliquid

De restitutōe liber tertius

plus factū est. ad illud plus tenet. Inno. & Hostiē, Tertius est sensus. i. cooperatio nis. non mentis tm̄. puta qm̄ vnus vel plures faciūt aliqd̄ furtū vel dānū sil: ita q̄ vnus nō faceret sine altero. tenet q̄ libet insolidū. secus cū etiā si ne illo factū fuissz. tm̄ cū alijs se reppit ad dānificādū. tunc em̄ tenet solū d̄ damno illa: to p̄ eū q̄ etiam est mediator sciēter alicuius sc̄tus fraudulenti vt sensales tenent tales de dānis. Quartus ē palpo. i. cū q̄s adulando seu laudando aliquem de furto vel de damno scilicet q̄ sit strenuus. & ex hoc inducit eū ad faciendū malū q̄ als nō fecisset. & idē si detrahēdo euz ad hoc inducit. Quintus est recursus. i. cum q̄s receptat fures & damnificantes & ex hoc sequunt dāna. vel etiā raptaz rē cū querit. & ip̄e occultat. p̄pter qd̄ nō pōt recupare. Officialis etiā q̄ p̄t sine sue p̄sone piclo obstare ne fiat dānū vel rapina vel manifestare fures & ablata & nō facit tenet. hoc Tho. Albertus. Pe. Richard. in. iij. dis. xv. Innocen. Ray. & Guil. De his in. ij. p̄te sūme. ti. j. c. xij. Dan̄ participatoria. scz. de re furas

ta vel vsuraria. & de hoc pōt intelligi illud Jone. iij. Recedat vnusq̄sqz ab iniquitate q̄ in manu sua est. Et hec habet q̄ngz digitos. Primus est p̄cipando de hmōi p̄ donationē. talis em̄ cui donat. cuz hoc scit d̄z reddere dño eius rem ablatā. donū aut datum ab vsurario cū oīa bona sua sint obnoxia restitutiōi. tenetur etiā reddere v̄l sibi v̄l his potius q̄b̄ vsurarius habet restituere. Sc̄d̄s est p̄ vitiatatiōem. Familia ei raptoris vel vsurarij: vel vxor: vel filij q̄ nō h̄nt nisi de rapinis: v̄l vsuris tenent satisfacere d̄ p̄sumptis. sed habēdo etiā alia bona comedēdo v̄l vtēdo reb̄ male ablatas in p̄ma specie tenet de eo qd̄ p̄sumit Ray. Tertius est p̄ dotatiōē. filia em̄ q̄ dotat p̄ euz q̄ nō h̄z nisi de vsuris. v̄l alias male ablatas maritus q̄ hoc nouit nō p̄t recipe dotē. & receptā tenet restituere creditozibz soceris. & ip̄a etiā filia mortuo marito tenet restituere dotes. Ray. De h̄ in. ij. p̄te sūme. ti. j. c. xij. Quartus est p̄cipādo d̄ re rapta v̄l furata p̄ emptiōem. q̄ ei emit talia sciēter vel ignorātia facti crassa. tenet restituere cū iue

nit dñm rei vl paupibz eroga
re si illū ignorat. Si etiā ta
lia emit pbabiliter estimans
eē venditoris. postea sciens
fuisse ablata tenet nihil omi
nus dño reddere si cogñcit. l'
paupibz rē vl p̄ciū erogare si
nō inuenit. Ray. 2 de hoc in
ij. pte sūme. titu. j. Quint^o
p legatū vel hereditatiōem.
Intelligit ei hereditas dedu
cto ere alieno. Heres ḡ vl le
gatus ei^o cuius bona sunt
obnoxia restitutiōi. vel ex con
tractu. vl ex q̄si maleficio fur
ti: fraudis 2 vsure. 2 hmōi. vl
quasi oīa tenet restituere de
tali hereditate vel legato. ex
tra de vsuris. ca. Michael.
Manus sacrilega vitz vsur
patio circa sacra 2 eccliaistica
Job. xv. Terēdit aduer^o de
um manū. scz sacrilegā. Hec
est manus sacrilegi Micha
noris quā extendit p̄tra tem
plū dei. cōminatus ip̄m fun
ditus destruere. sz ip̄o occiso
suspeſa ē lingua a Juda Ba
chabeo p̄tra tēplū. vt habet
ij. Machab. xv. 2 hec habet
q̄nq; digitos. Primus est
cū auferunt sacra vt calices
2 paramēta: cruces: reliquie
2 alia hmōi. Scōs est qñ au
ferunt aliq; 2 si nō sacra tñ d
loco sacro: vt in ecclia. et de

vtroq; xvij. q. iij. c. q̄squis
Tertius est qñ sit incendiuz
vel effractio in loco sacro. i.
iniuriose. tenet etiā satisfacere.
vel etiā inferunt alia dāna
ecclis vl p̄sonis eccliaisticis
vt exigēdo gabellas 2 pedas
gia. extra de cēsi. c. q̄q; in. vj
aut iponēdo collectas. extra
de iniur. 2 dā. da. c. aduersus
aut faciēdo rep̄salias 3 p̄so
nas eccliaisticas. c. 2 si pigno
ratiōes. extra d̄ iniur. Quar
tus est cū clerici male tractāt
bona eccliaz dilapidādo ide
bite: alienādo i pōpas 2 lasci
uias expēdēdo: 2 sanguineos
ditādo. xij. q. ij. c. null^o. 2 bo
na debita paupibz vl clericis
vel rep̄ationi ecclie subtrahē
do d; restituere. Quint^o cuz
subtrahūt legata facta eccles
iis. xij. q. ij. c. q̄ oblatōes. vl
nō soluunt decime vbi 2 sue
uerūt solui. vel cū nō est legis
tīme in beneficio cōstitutus.
sed p intrusionem vel p simo
niam. vel habet aliq̄d impes
dimentū irregularitat; tenet
tur em fructus pceptos resti
tuere. de regu. iur. lib. vj. De
his in. ij. pte summe. titulo. j.
Manus iniuste iudicatoria
Beatus q̄ excutit manus su
as ab omi munere Esaie. xix
xij. s. obsequij pecunie 2 lau

De restitutōe liber tertius

dis, p munera em̄ frequenter p
uertit iudiciū, z hec man^o bz
q̄nq; digitos. Prim^o ē q̄n
iudex seu q̄cunq; official' dat
iniustam sn̄iam ex certa sc̄ia q̄
cunq; d̄ causa, siue odio siue
amore: siue corruptōe pecūie
z talis tenet de oī dāno z in
teresse pti lese. Ray, xi, q. iij,
c. quattuor. Sc̄ds est q̄n ex
ignorātia crassa pfert iniustā
sn̄iam, nō em̄ debebat se po
nere ad id ad qd̄ nō erat ido
neus cū p̄iculo alterius: sec^o
si deceptus p̄silio assessor' q̄
putabat idoneus ex malicia
vl' ex ignorantia crassa male
psulētis, tūc tenebit assessor
pti de expēsis fm̄ Ray, Ter
tius est q̄n ex notabili negligē
dētia, ptulit iniustā sn̄iam: pu
ta qz noluit laborare ad legē
dum in libris qd̄ potuisset in
uenire, z videt etiaz teneri, vt
c. si culpa, extra d̄ iur̄. Quar
tus q̄n accipit pecun̄iā p̄ ius
dicando vel nō iudicādo aut
bene aut male. Ray, etiā talē
pecun̄iā sibi retinere pō pōt,
s; paup' ibi dare vl' reddere dā
ti. Quintus cū nō vult ius
dicare z dare sn̄iam, put p̄t et
dz, ne displiceat h̄nti iniustis
ciā: aut vt damnificet ius ha
bentē, z tal' tenet si ps postea
amittat iustā causam, vel si

remittat penas vel diminuat
iniuste cū nō posset tenet cōi
tati, si auerit penā iniuste te
net ei q̄ soluit. Tho, z Ray,
De his in. ij. pte sūme ti. j. c.
xix. Danus in iudicio in
iuste assistoria, De hoc, Ne
iunges manū tuā vt p̄ impio
dicas falsū testimoniū, Exo
xxij, z Esa, xxj. Erui te oppr
sum de manu calūmant', Et
hec habz q̄nq; digitos fm̄ qz
q̄nq; genera hoīm ibi cōcur
rūt, s; aduocat' iuriscōsultus
actor z pcurator: testis z reus

Primus ḡ est aduocat' q̄
si sciēter assumit ad defensan
dū iustā cām obtinēs victo
riā cause, de oī dāno tenet
aduersario si clientul' nō sa
tisfecit. Tho, ij. q. lxxj. Si
vero nō obtinet tenet clientulo
de expensis q̄n vicz dixit si
bi causam esse iustam, cū als
ille nō litigasset. Sed si assu
mit cām iustā z ex crassa iḡrā
tia vel notabili negligētia: p̄
dit, videt teneri clientulo de
dāno suo, c. si culpa, extra de
iur̄, z dā. Sc̄ds iuriscō
sultus si sciēter p̄stat maluz
psiliū vel fraudulentū, vnde
ius habēs pdit causam, siue
sit ille cui psulit siue alter te
net de damnis inde secut', si
pō fideliter psulit vt scit non

teneſ, vt. c. nemo ex filio. de
reg. iur. li. vi. Tertius est actor
et procurator qui accusat alium
quod falso crimine vel petit in
debitum sciēter teneſ de oī dā
modo quod inde recipit etiā ad
uerſarius d' expenſis. Tho.
ii. q. lxxviii. Quartus est reus
si negat veritatē de quā iuri
dice interrogat negādo inde
debitum pecunie teneſ actori. ne
gando autē crimen unde sequit
accusatori mors vel mutila
tio vel alia pena. vel fatigan
do scienter appellationibus
vel dilationibus teneſ ad arbitriū
boni viri. Quintus testis
si ex falso testimonio eius sciē
ter facto actor vel reus incur
rit aliqđ damnū iniuste tene
tur talis insolidū. extra d' in
iur. c. si culpa. et si accipit pec
cunias p' testimonio ferendo
etiā vere teneſ illā paupibus e
rogare. xii. q. v. c. nō sane. et
de his oīb' in. ii. pte sū. ti. j. c.
xix. Danus fraudatoria
Job. xxxj. In manibus meis
non adheſit macula scz frau
dis. Et hec habz quinqz digitos
seu modos. Primus est in re
rum qđitate. dum. s. vna suba
vendit p' alia. vt vinū limpha
tū p' puro. Aurū vel argētū
alchimiātū p' puro et hmoi.
Secūdos est in qđtitate. vt cui

danſ diminute mēſure v' pō
dera. puta vncie. xj. p' libra. l'
In vasis de vino: oleo tritico
et hmoi. vel in cannis de pās
no laneo lineo et hmoi. Terti
us est in qđtitate. vt cū vendit
res defectuosa. vt vinū vel ca
ro corrupta p' bona. aīal vici
osus et claudicās p' sano nō di
minuēdo de p'cio. et mīto ma
gis g'rius eēt vendēdo rē no
ciūā et piculosam hoi. Quar
tus est in p'ctj ineqđtate. vt cū
vedit res p' iusto p'cio qđ va
leat sciēter. v' cū multo min'
p'cio emit. qz veditoz nō cog
noscit rē. vel qz ducit maria
necessitate. Quintus est in ga
belle debite v' pedagij s'bra
ctiōe. viciqz qz occulte introdu
cit rē ad ciuitatē v' afferit eē
p' alio. vel minoris qđtatis
vt min' soluat. Hi oēs tene
tur satisfacere. s'm Tho. ii. q.
et Ray. De his oīb' habes in
scda pte sū. ti. j. Danus falsi
ficatoria. Job. v. Qui dissipa
t cogitatōes malignoz ne
possint man' eoz implere quod
ceperūt. māifestādo. s. falsita
tes eoz. Et hec habz quinqz di
gitos vel modos. Primus
est in ponderibus et mensuris fa
ciēdo falsas monetas. v' eis
vtendo falsis et diminutis in
vendendo. et emendo mensu

De restitutōe liber tertius

ris excessiuis tenet etiā talis de dānis inde securis illis talibus. Scōs est in falsis monetis fabricando eas falsas v'l incidēdo, aut falsatis z diminutis p legitimis scienter vtendo, vltra pctm tenet de damnis lesis. Terti^o est in bullis aplicis falsatis, vel p subreptionē obtentis, cuz, l. exp'ssum est falsum in supplicacione omissum illud exprimēdo: q̄ enarrato nō obtinisset. Bñficiuz em̄ vel grā sic obtēta nō valet, vnde tenet satisfacere d̄ emolimēto per ipas obtēto. Quartus est in instrumētis z scripturis falsificatis vt testamentis in quibus scribunt legata aliter q̄ disponat a testatore, vel scripture vbi apparent debita z cassant z hmōi. Quintus est i falsis partub, vt cū mulier p̄cipit p adulterium, vel supponit sibi alienū partū q̄ tenet de oibz q̄ p̄sumit filius putatiu^o de bonis mariti, et de his q̄ vt filio legitimo sibi de hereditate relinq̄rent. c. si culpa, extra de iniur. z d̄ his l. ij. pre sū. ti. j. c. xvij. **D**anus pditoria. De q̄ chris Luce, xxij. Ecce manus tradentis mecū est in mēsa. Nō em̄ fit pditio: nisi p familiares.

Et hec habet q̄ncq̄ digitos. Prim^o est in castris populis z terris, q̄n. s. q̄s aufert a legitimo dño, z dat pditorie alteri q̄ ibi ius nō hz, talis tenet de oibz dānis inde securis. Scōs est i psonis q̄n q̄s tradit dñm suū vel amicū i manus inimici occidendū vel redimendū vel impediēdū a negotijs suis tenet illis ad oē interesse. Tertius i rebz q̄n pecūias v'l alia bona sui dñi vel amici pcurat deuenire ad man^o inimicorū, aut cū associat secū aliquo vt ducat ad locū vbi spoliēt. Quartus ē q̄n secreta reuelat sui dñi vt damnificet vel aduocatus secreta cause quā defendit aduersario p̄dit vt se possit defendere tenet de damnis, extra de iniur. c. si culpa. Et de his in. ij. pte sum. ti. j. c. xxij. Quintus scz cum q̄s vtit i nōsidijs, non seruando pacta pmissa, etiā si esset hostis: dñi modo z ip̄e ei seruat fidem z nō alias, vt, xxij. q. j. c. noli. **D**anus simoniaca. Et de hac. ij. Regū, xij. Quicūq̄ volebat implebat manū suaz scz pecunia quā dabat, z stesbat sacerdos Et hec hz q̄ncq̄ digitos. Primus est accipere pecuniā vel alia tpalia p la

eramentis aut bñficijs cõfe
rendis, vel collatis p moduz
pctij nõ p modũ elemosyne. z
talẽ pecuniã retinere nõ põt
sed paupibz debz erogare, vñ
ecclie in cuius iniuriã data ẽ
Tho. ij. ij. q. c. Scõs accipe
pecuniã appciatiue p alijs re
bus sacris: vt ecclesijs: alta
ribz psecratz: aqua baptisma
li psecrata: oleo scõ. Et reli
quijs scõz: sepulturz loci sa
cri: iure patronatus: ingressu
religionis z hmõ. tal pecu
nia nõ põt retineri, sed optet
paupibz eã erogare, vñ ecclie
p q cõmissa ẽ simonia. Ter
tius est p spũalibz exercitijs,
vt p pñdicãdo: orãdo: visitan
do: eligẽdo: pfirmãdo a corz
reptõe desistẽdo: curã aniaz
exercẽdo: psecrando z hmõ
alia, recipiẽdo pecuniã exacti
ue vel pñonatr, vel appciati
ue tenet paupibz erogare, vñ
ecclie in cuius iniuriã data ẽ
sz p modũ elemosyne sibi re
tinere põt sic data. Quartus
ẽ qñ accipit bñficiuz simplex
vñ curatũ aut dignitatẽ simo
niace, qz tenetur resignare, z
fructus inde pceptos restitu
ere etiã psumptos, deductis
expensis factis in vtilitatem
bñficiũ illius etiã p fructibz
colligendis. Quintus est

de mediatoribz ad pcurandũ
officiũ vel beneficiũ ecclesi
asticũ, vel aliqũ spũale, bñ tes
nent pecuniã ppter hoc reces
ptã paupibz erogare, hec oĩa
Tho. ij. ij. q. c. Ray, z Inno,
De his in. ij. pte sũ. ti. j. c. v. p
totũ. Danus impeditoria
Eccl. xij. De duplici corde z
manibz malefacientibz, i. im
pediẽtibz bona alioz. Et hec
bz qñbz digitos. Primus ẽ qñ
qñ impedit aliquẽ a psecutio
ne alicuius officij vel benefi
cij, z si iã illud erat psecutus
z possidebat z iniuste pcuras
uit auferri sibi tenet satisfac
cere in totũ. Si ho nondum
erat psecutus, sz in via habẽs
di tenet ad arbitriũ boni viri
Tho. z Richar. in. iij. di. xv.

Scõs est qñ impedit frus
ctus puenturos alicuius agri
vel vinee, vicz effodiendo se
mina: destruendo vineas: ar
boresz hmõ. q tenebitur ad
qñtũ estimant fructus i illo
dubio valituri. Tho. in. iij.
Tenendo etiã colubarías et
non sufficienter pascendo co
lũbas, vnde dãnũ inferũt ses
minibz vel fructibz tenent de
damnis. Pe. de pal. in. iij.
Tertius est de his q faciunt
statuta vel capitula ne vsure
solute possint repeti. l. q. pos

De restitutōe liber tertius

sint hoies cogi ad soluenduz
z qui iudicāt fm ea. vñ etiam
sine statutis dant sniam q̄ sol
uant vsure vel solute nō repe
tant. hi tenent ad restituendū
eas si vsurarij nō restituant.
Impediunt em̄ restitutionē
fj. q. iij. c. q̄ p̄sentit. Quar
tus est d̄ his q̄ dāt lras emu
nitorias debitoribz iuste ne
possint cogi a creditoribz ad
soluendū eis cū possint. hi te
nent illis de illis damnis.
Quintus est de iniuste impediē
tibz ne q̄s possit exequi nego
cia sua honesta occultādo in
strumēta vñ scripturas p̄ q̄ ma
nifestat ius suū. vñ ipediētes
ne q̄s accedat ad iudicē eccle
siasticū in cā q̄ p̄t vbi sibi fa
ciet iusticiā vñ aliter iniuste z
maliciose impediēs iter suuz
ad iudiciū vel ad negocia sua
vnde recipit dānū. z de his te
net. **Annus lusoria.** De
q̄ p̄t itelligi illud Job. xxxj.
Si id est nō osculat⁹ suz ma
nū meā i abscondito. Lusor ei
cū vincit attribuit ma. P̄ iduz
strite. vñ aliqñ osculat⁹ eas vt
cām lucri. Et hec bz q̄nqz di
gitos. Primus cū decipit
i ludo. vñ p̄ falsos tarillos
aut chartas. dicēdo mēdaci
um. z sic vincit. tenet em̄ resti
tuere d̄ p̄cepto. Scōs est

qñ vincit alijs q̄ alienare non
p̄nt. vt sūt serui: filij familias
p̄cipue pupilli: vxores: religi
osi. z hmōi. hec optz restitue
re ill q̄ hnt curā illoz. Ter
tius qñ vincit ei quē induxit
ad ludendū mltā importunū
tate cū nō vellet ludere. l' vos
lentē a ludo recedere inuituz
detinet. tenetur restituere.
Quartus qñ vincit in locis
vbi phibet ludus. z p̄ leges
mandat fieri restitutio. q̄ nec
p̄ dissuetudinē s̄ abrogate z
tūc etiā tenet restituere p̄dēti
fm Tho. ij. ij. q. xxij. Rich.
in. iij. Ray. Inno c. z alios.
Quintus est qñ vincit i locis
vbi nō phibet ludus. vel si p̄
hsbet leges sūt abrogate p̄ cō
trariā p̄suetudinē. z tūc debz
paupibz erogare. **Utrūqz nō**
de necessitate vel de honesta
te. vide i. ij. pte sū. ti. j. c. xxij.
d̄ ludo. vbi plene **Dan⁹ lo**
catiōis z p̄ductiōis victato
ria. De hac Deut. xxxij. **Uis**
debt q̄ firmata sit man⁹ .i.
deficiēs op⁹ in locādo z p̄du
cendo. Et hec habet q̄nqz di
gitos. Primus qñ q̄s los
cat alteri rem viciosam sciēs
vt equū claudicantem vñ do
mū ruiturā. q̄ tenet de dāno
inde secuto illi tali. **Secū**
dus est qñ nimis notabiliter

exigit p̄ciuz de re locata: dos
mo: agro: veste: z hm̄oi, vel
q̄n aufert ab eo rem locatā si
ne causa rōnabili añ tps con
uentū, tenet em̄ ei de damno
Ray. Tertius q̄n cōducit
q̄s aliū ad opandū nimis p̄
uo p̄cio notabiliter, v̄l debi
tā mercedē nimis tardat dar
re cū p̄vnde ille recipit dānū
v̄l loco pecunie debite dat si
bi res q̄s oportet eum v̄de
re minori p̄cio q̄ debz habe
re. Quartus si cōducit ad ope
ram ex festinantia vel negligē
tā nō fidelit̄ est opatus et
bñ vñ sequit dānū sue rei,
Quintus q̄n male tractavit
rem sibi locatā, vt domū vel
agrū pmittēdo destruere, vt
equos boues z hm̄oi nimis
fatigando: z hm̄oi, tenet tal
de hm̄oi damnis ad arbitri
um boni viri, Ray. in summa
Vasallus at̄ q̄ bona q̄ habet
in feuduz a dño male tractat
ex malicia vel negligētia, te
net de dānis, Et de his in. ij.
pte sū. ti. j. c. xv. Vanus tur
piter lucratoria, de q̄ Esa. j.
dñs ait, Vanus v̄re plene
sunt sanguine. i. turpibz lucr̄
Et hec habet q̄nq; digitos
Primus est lucrū ex ope carna
li, vt meretricio: lenocinio cō
cubinato: adulterio, z hm̄oi

Secūds est ex arte v̄l actu
phibito lucrari, vt ex arte mu
tuādi v̄l faciēdi tavillos: char
tas: fucos: torneamēta: histri
onatu turpi, seruicēdo vsuraz
rio in numerādo pecuniā ad
vsurā, z scribēdo z hm̄oi. i. fa
ciēdo diuinarōes: incantati
ones, z hm̄oi, in scribēdo ins
trumēta in fraudē vsuraz,
Tertius est lucrādo tpe phibit
o, v̄l diebz festiuis vendēdo
z emēdo sine necessitate scri
bendo vel alia opa ad lucruz
faciēdo. Quartus est nego
ciari in locis phibitis, vt in
eccl̄ijs vendēdo vel emendo
vel etiā mittēdo ad terras sa
racenoz, vel portando arma
vel lignamina v̄l victualia, z
q̄cūq; mercimonia sine licen
tia pape, tenet illud qd̄ lucra
tus est, z tātundē de suo mit
tere in subsidiū terre sancte,
Quintus est ex intentiōe
mere cupiditatis vacare nes
gociationi, vel intentiōe itro
ducēdi caristia, hi oēs debēt
ad q̄s paupibz erogare: ma
gis tñ ex honestate z consilio
q̄ ex necessitate, xiiij. q. j. c. q̄
habetis, z de his in. ij. parte
summe titu. j. c. xxij. Van
nus detractoria, Psal. Erue
scilicet deus de manu canis
id est detractoris aīam meā,

De restitutiōe liber tertius

Id est vitā. Proverb. viij. ca.
Dors et vita in manibus detractorie ligue. Et hec habet quinque digitos. Primus est cum quis scienter accusat aliquem de falso, et punitus de crimine eodem demerit talis ei tenet satisfaccere, non quod detegendo falsitatem postquam est punitus reus, quia sibi imminet periculum persone, et illi iam punito non satisfaceret sed aliter ad arbitrium boni viri ante satisfaccere debet quam puniatur, debetque detegere falsitatem, vel desistere ab accusatione. Secundus est quando extra iudicium infamat aliquem de crimine sciens non esse verum, vel nesciens si est verum, et tenet illis quibus dixit declarare se falsum dixisse, nisi sibi ex hoc immineret magnam periculum vite, et huiusmodi, nam tunc aliter potest debet satisfaccere: vel cum libellos famosos super crimine de eo componit vel cantilenas quod periculum est. Tertius quando ad aliquod crimen commissum vere ab alio auget aliquid aliud notabile quod est falsum, ut cum dicit se vel alium turpia colloquia vel gestus habuisse cum aliquo, sed etiam carnalem copulam vel etiam cum alij dicunt de eo turpitudinem cum aliqua agere tacet studiose, vel aliquo signa

facit ut credant verum esse quod non est, et talis tenet ad declarandum falsum esse. Quartus est cum dicit aliquis crimen alterius referens se audivisse quod occultum est, et ignoratur si est verum, et talis quomodo satisfaccere debeat habes in capitulo sequenti, §. iij. Quintus est cum dicit crimen alterius vere perpetratum: sed occultum, et talis debet etiam famam restituere potest, vel etiam cum dicit contumeliam in presentia aliorum, et talis debet petere veniam, vel aliter se cum eis reconciliare. Sextus persone lesoria Michæ, vij. Vir fratrem suum venat ad mortem, malum manuum suarum dicunt bonum, Et hec habet quinque digitos. Primus est auferendo vitam occidendo alium iniuste, id est extra iudicium ordinarium, et talis tenetur prout dicitur in capitulo sequenti, §. j. de damno inde secuto. Secundus est mutilando membrum iniuriose, et tenetur de expensa in medicis et de lucro perditio, si ex mutilatione non potest laborare. Tertius est vulnerando vel percussendo et sic tollendo sospitatem, et tenet ad damna inde secuta ei. Quartus incarcerationis

